

ЕКОНОМІЧНА ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ: НАЦІОНАЛЬНА ТА МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Гайдучок О.І.

Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена дослідженню економічної взаємозалежності та її зв'язку з функціонуванням світового фінансового ринку в умовах його глобалізації. Досліджено комплекс діючих в світовому господарстві інструментів та механізмів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки держав від загроз зовнішнього характеру. Розглядається важливість формування захисних інструментів фінансової політики України. Проаналізовано основні загрози національній безпеці України. Акцентується увага на важливість формування системи міжнародної фінансової безпеки.

Ключові слова: економічна взаємозалежність, економічна безпека, національна безпека, фінансова безпека, механізми.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в умовах агресії РФ проти України потенційні загрози національним інтересам і національній безпеці України стали реальним фактом. Основними реальними загрозами національній безпеці України стали у сфері державної безпеки та економічній сфері.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема наукового обґрунтування процесів економічної взаємозалежності знайшла відображення в чисельній зарубіжній літературі.

Серед наукових праць, в яких досліджуються питання національної безпеки, можна визначити роботи Ж. Моне, К. Мейера, Р. Купера та інших. Разом з тим, певні характеристики, що складають методологічні основи розвитку механізмів протидії фінансовим ризикам на сучасному етапі, залишаються недостатньо вивченими.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наукова новизна полягає у проведенні комплексного аналізу взаємозв'язків між державою та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та дослідженні Нових підходів до формування фінансових механізмів забезпечення цілей сталого розвитку.

Мета статті. Головна мета цієї роботи полягає в розробці практичних рекомендацій щодо виявлення зовнішніх фінансових загроз на рівні держави, формуванні інструментів захисту фінансової політики України та імплементації механізмів забезпечення цілей подальшого розвитку держави.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку України основними реальними загрозами національній безпеці України стали:

У сфері державної безпеки:

- посягання з боку Російської Федерації на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян;
- поширення корупції, хабарництва в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності;
- поширення тероризму;
- створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави;

– анексія Криму, сепаратизм, намагання автономізації окремих регіонів України;

В економічній сфері:

- істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку;
  - ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки;
  - нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави; відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам;
  - зростання кредитних ризиків;
  - критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромислового комплексу, системах життєзабезпечення; загострення проблеми підтримання в належному технічному стані ядерних об'єктів на території України;
  - недостатні темпи відтворювальних процесів та подолання структурної деформації в економіці;
  - критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку;
  - нераціональна структура експорту з переважно сировинним характером та низькою питомою вагою продукції з високою часткою доданої вартості;
  - велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів;
  - неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання природних монополій, що ускладнює створення конкурентного середовища в економіці;
  - неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність активної політики енергозбереження, що створює загрозу енергетичній безпеці держави;
- В цих умовах актуальним є вивчення міжнародного досвіду нейтралізації негативних процесів для національних економік, що відбуваються в умовах глобалізації світової економіки, поглиблення взаємозалежності між національними економіками. Зростання відповідних ризиків для

національних економік передбачає формування захисних інструментів фінансово-економічної політики держави.

У цьому плані, актуальність даної проблеми обумовлена рядом обставин внутрішнього і зовнішнього характеру, що є загальними для багатьох країн.

По-перше, ускладнення внутрішньоекономічних і соціально-політичних проблем у ряді країн: дефіцит держбюджету, безробіття, розгул «тіньової економіки» та інші негативні явища спаду виробництва, політичної нестабільності і загострення соціальної напруженості в суспільстві. У результаті цього відбувається руйнування економічних основ забезпечення національної безпеки.

По-друге, в умовах ослаблення одних країн посилюється прагнення інших держав до військово-технологічної переваги над ними, використанню «економічних важелів» тиску для досягнення своїх політичних інтересів.

По-третє, життєво важливими стають питання дотримання певного балансу між позитивними і негативними сторонами впливу зовнішньоекономічних зв'язків на хід і темпи соціально-економічних перетворень, а також забезпечення обороноздатності держави.

Таким чином, однією з найважливіших першочергових завдань будь-якої держави світу в даний час є досягнення такого рівня економічної безпеки, який забезпечував би внутрішню стабільність, активна участь країни у міжнародному поділі праці і одночасно гарантував її національну безпеку.

Національна безпека – це стан захищеності суспільства, держави та особистості від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Поряд з економічною безпекою, національна безпека включає в себе зовнішньополітичну і внутрішньополітичну безпеку держави, його військову безпеку, інформаційну безпеку, особисту, соціальну, духовну, екологічну та інші види безпеки.

Під економічною безпекою держави (ЕБ) розуміється стан захищеності національного господарства від зовнішніх і внутрішніх загроз, при якому воно здатне забезпечувати поступальний розвиток суспільства, його економічну та соціально-політичну стабільність в умовах наявності несприятливих зовнішніх і внутрішніх факторів.

Дослідження поставленої мети передбачає вирішення таких завдань як:

- визначити сутність і структуру економічної безпеки
- дослідження міжнародних фінансових (інвестиційних) потоків в умовах глобалізації
- дослідження уразливості валютного і кредитного ринків в умовах фінансової глобалізації
- аналіз міжнародної фінансової безпеки як найважливішої складової зовнішньоекономічної політики України.
- аналіз практичного досвіду FATF та інших подібних організацій
- запропонувати методи виявлення довгострокових, середньострокових і оперативних зовнішньоекономічних загроз
- аналіз механізмів протидії фінансовим ризикам

– дослідження характеру ризиків у міжнародній торгівлі та механізми їх запобігання

Поточні умови економічного розвитку будь-якої країни беруть до уваги всі небезпеки, ризики і вигоди від глобалізації. Сьогодні процес глобалізації пропонує величезні можливості, що забезпечують всі необхідні умови для економічного розвитку країни.

В умовах глобалізації спостерігається новий відмінний шлях розвитку фінансового сектора, який характеризується величезними темпами зростання, які значно перевищують динаміку росту капіталу реального сектора економіки.

За таких обставин, проблеми на рівні національних систем які накопичились протягом останніх років і забезпечення відповідного рівня економічної безпеки (зокрема, його фінансову складову) стали дійсно актуальними для багатьох країн, особливо для України.

Фінансова безпека ілюструє стан фінансово-кредитної сфери, якій повинні бути притаманні такі атрибути, як баланс, стійкість до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, а також можливості сектора забезпечувати, як ефективне функціонування національної економічної системи так і економічне зростання.

Стан фінансової безпеки держави в цілому, визначається фінансовою безпекою окремих регіонів, їх тісному взаємозалежністю і забезпеченням сталого розвитку всіх його регіонів.

Фінансова безпека регіону – фінансова самостійність (автономія), яка в першу чергу проявляється у здійсненні контролю над ресурсами регіону і визначається можливостями найбільш повно використовувати конкурентні переваги регіону; це стабільність регіональної економіки, яка передбачає надійність всіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування впливу дестабілізуючих чинників; здатність до розвитку і прогресу, тобто самостійно реалізувати і захищати регіональні економічні інтереси, здійснювати модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал регіону.

Комплексний концептуальний підхід до дослідження поняття фінансової безпеки вимагає виділення такої складової, як міжнародна фінансова безпека.

Міжнародна фінансова безпека – комплекс міжнародних умов співіснування домовленостей та інституціональних структур, при яких кожній державі – члену світового співтовариства забезпечується можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію соціального, економічного та фінансового розвитку, не відчуваючи зовнішнього тиску і розраховуючи на неутручання, розуміння і взаємоприйнятне і взаємовигідну співпраця з іншими державами. Важливу роль у вирішенні цієї проблеми відіграють партнерські угоди про вільний рух капіталів, товарів і послуг, облік взаємних економічних інтересів, відмова від силового тиску, рівноправні відносини з менш розвиненими в економічному плані країнами.

Тобто міжнародна фінансова безпека – такий стан світової економіки, при якому забезпечується взаємовигідне співробітництво держав у ви-

рішенні національних та інтернаціональних (глобальних) проблем господарювання, вільний вибір і реалізація ними своєї стратегії соціально-економічного розвитку та участі в міжнародному поділі праці. Тому основним питанням міжнародної економічної безпеки на сьогодні є створення умов для співробітництва держав у вирішенні не тільки їхніх національних, але і глобальних проблем.

Висновки і пропозиції. З метою поліпшення фінансової безпеки більше уваги повинно бути приділено забезпеченню дотримання стратегії фінансової безпеки України, розробки та впровадження ефективної системи фінансового контролю, створення умов для підвищення реальних

доходів населення, представляючи явну процедуру надання кредитів господарюючим суб'єктам всіх форм власності та їх відшкодування.

Вирішення зазначених проблем дозволить підвищити фінансову безпеку України і привести до стабілізації та зростання економіки України.

Подальший перспективний напрямок дослідження цієї проблематики в передбачає аналіз та розробку захисних інструментів фінансової політики України в умовах глобальної інтеграції, дієвих механізмів забезпечення національної економічної безпеки країни, а також аналіз процесів формування системи міжнародної фінансової безпеки.

Список літератури:

1. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: навч. посіб. / Д. Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2005.
2. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Білько: Монографія. – К.: НІСД, 1997.
3. Стратегії розвитку України: теорія і практика / За ред. О. С. Власюка. – К.: НІСД, 2002.
4. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation – the FATF Recommendations (Електронний ресурс). – Режим доступу: <http://www.fatf-gafi.org>
5. Schneider F., Buehn A., Montenegro C. Shadow Economies All over the World: New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007 (Електронний ресурс). – Режим доступу: <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/>
6. Calvo G. A. Monetary Policy Challenges in Emerging Markets: Sudden Stop, Liability Dollarization, and Lender of Last Resort // NBER Working Papers. – 2006.

Гайдучок О.І.

Институт международных отношений

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ВЗАИМОЗАВИСИМОСТЬ: НАЦИОНАЛЬНАЯ И МЕЖДУНАРОДНАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ

Аннотация

Статья посвящена исследованию экономической взаимозависимости и ее связи с функционированием мирового рынка в условиях его глобализации. Исследовано комплекс действующих в мировом хозяйстве инструментов и механизмов, направленных на обеспечение экономической безопасности государств от угроз внешнего характера. Рассматривается важность формирования защитных инструментов финансовой политики Украины. Проанализированы основные угрозы национальной безопасности Украины. Акцентируется внимание на важность формирования системы международной финансовой безопасности.

Ключевые слова: экономическая взаимозависимость, экономическая безопасность, национальная безопасность, финансовая безопасность, механизмы.

Gaiduchok O.I.

Institute of International Relations

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ECONOMIC INTERDEPENDENCE: NATIONAL AND INTERNATIONAL ECONOMIC SECURITY

Summary

The article investigates the economic interdependence and its connection with the operations of the world market in terms of its globalization. Studied a set of operating global economy instruments and mechanisms that are aimed at ensuring state economic security from external threats. The importance of creating protective instruments for the financial policy of Ukraine has been considered. The basic threats to the national security of Ukraine have been analyzed. The attention to the importance of the formation of the international financial security has been given.

Keywords: economic interdependence, economic security, national security, financial security mechanisms.